

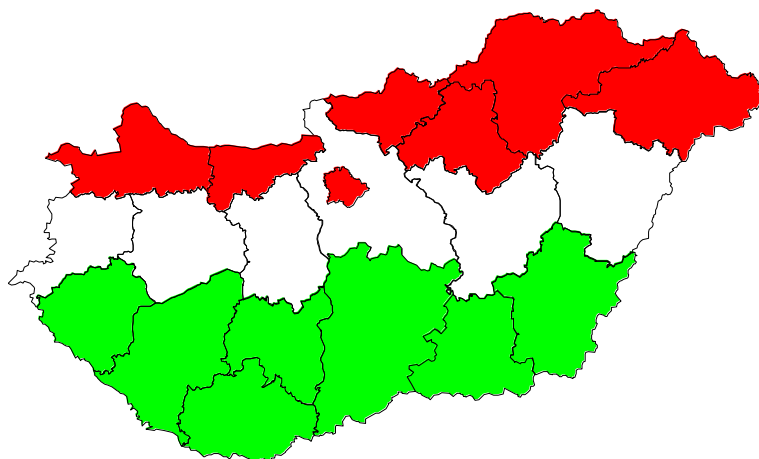
Mi hiszünk abban, hogy bármi legyen is mögöttünk az úton, mindig van esély. Talpra állni, teremteni, boldognak lenni.

Javaslat

az élelmiszerlánc-felügyeleti termékdíj

bevezetésére

A magyar agrárium jövőjében meghatározó szerepe van annak, hogy vezetőik mennyire ismerik fel az élelmiszerlánc-biztonság nemzeti megvalósításából származó állat- és közegészségügyi, valamint gazdasági előnyöket, az abban rejlő hazai és külföldi fogyasztói bizalom gazdaságélénkítő és munkahely megtartó szerepét Magyarországon, mennyire képesek a környezettudatos irányítás kialakítására.

Budapest, 2009. 02. 04.

Az élelmiszerlánc-felügyeleti termékdíj bevezetésének jelentősége

Élelmiszerlánc-biztonság

Napjainkban az élelmiszer, az állati eredetű élelmiszer előállításához kapcsolódó állattartás és takarmány-előállítás **stratégiai tényező**.

Az élelmiszer-biztonság kérdése világszerte az érdeklődés előterébe került, elsőrendű prioritást élvez az Európai Unióban. Jogos elvárás, hogy az elfogyasztott élelmiszer ne károsítsa, hanem támogassa egészségünket. Az **Európai Unió és hazánk élelmiszerbiztonsági politikájában egyértelműen megfogalmazódik, hogy az élelmiszerekkel kapcsolatban a legfontosabb szempont a fogyasztók egészségének védelme**, mely sem gazdasági, sem politikai érdekeknek nem rendelhető alá.

Ugyanígy, az állattartás és állattenyésztés - beleértve a takarmányozást, az állatok gyógykezelését, a betegség és járvány megelőző intézkedéseket - nagyon fontos szerepet játszik az Európai Unió politikájában.

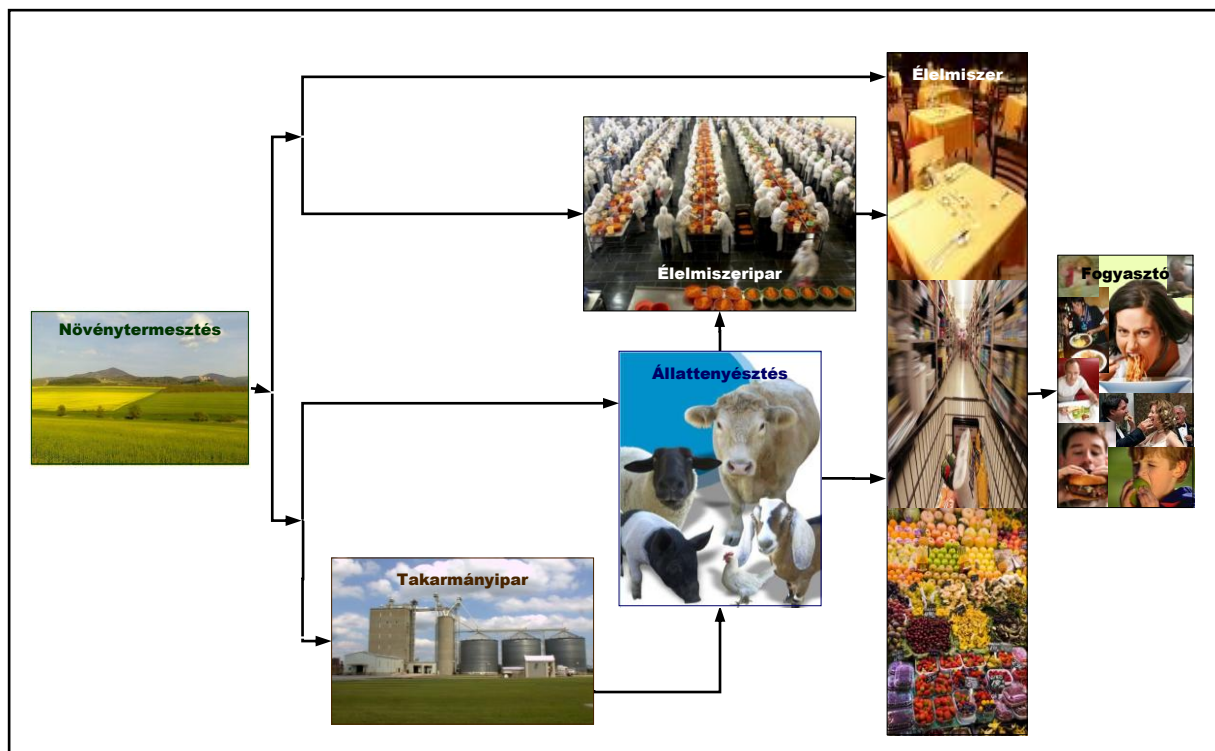
Az **élelmiszerek, takarmányok hatósági ellenőrzése állami feladat**. A takarmányok és élelmiszerek biztonságának garantálásáért felelősséggel tartozik a mindenkori kormány is, aki az illetékes hatóságok ellenőrző tevékenysége révén védi az állampolgárok mint fogyasztók „érdekeit”, egészségét, felügyeletet gyakorolva a teljes élelmiszerlánc szereplőire, biztosítja az előírások betartatását, a hamisítások és visszaélések megelőzésével és felszámolásával jelentős mértékben segíti a piaci verseny tisztaságát, a fekete gazdaság felszámolását.

Élelmiszerlánc avagy „termőföldtől az asztalig”

A biztonságosan fogyasztható, egészségre nem ártalmas élelmiszerek előállítása hosszú, részletesen ellenőrzött folyamat eredménye. A **késztermék csak akkor lesz biztonságos, ha a termőföldtől az asztalig mindenki betartja a szigorú élelmiszerjogi előírásokat**, mely a teljes élelmiszerlánc területét hiánytalanul lefedő, hatékony, szigorú hatósági ellenőrzési és vizsgálati stratégiát követel meg.

Az élelmiszerlánc komplex szemlélet módját a **tudományos élet** is a zászlajára tűzte. Hazánk egyik egyeteme 2,9 milliárd forint támogatást nyert el egy Európai Unió pályázat keretében. E pályázat 70 %-a az agrár és élelmiszeriparhoz kapcsolódik, célja olyan tudományos központ felállítása, mely biztosítja, hogy az alapanyagok útjának ellenőrzésével a teljes élelmiszerláncban - azaz a "szántóföldtől az asztalig" - egészséges agrár- és élelmiszeripari termékek kerüljenek a hazai és az export piacokra.

A „termőföldtől az asztalig” elv szemantikájának ábrája

Élelmiszerlánc-biztonság jogi háttere

Az élelmiszerlánc szereplőinek, de különösen az agrárgazdasági termékek előállítóinak folyamatosan nő a felelőssége.

Közösségi szinten, a 852/2004/EK, valamint a 183/2005/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletek bevezető része kiemeli, hogy az **elsődleges felelősség az élelmiszer-, illetve a takarmányipari vállalkozót terheli!**

Az Országgyűlés felismerve, hogy az emberek biztonságos élelmiszerrel történő ellátásához a teljes élelmiszerlánc egységes és folyamatos hatósági felügyelete szükséges, az Európai Unió szabályozásával összhangban megalkotta az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvényt.

E törvény szabályozza Magyarországon az egységes hatósági felügyeletet, megfogalmazza az élelmiszerlánc szereplőire vonatkozó követelményeket. Kimondja, hogy az élelmiszer-, illetve a takarmánybiztonságért való elsődleges felelősség az élelmiszeripari-, illetve a takarmányipari vállalkozót terheli.

Az élelmiszerlánc résztvevőinek feladatai

Biztonságos élelmiszer			
=			
Közös felelősség			
Takarmányipar, állattenyésztés, növénytermesztés	Ipar, vendéglátás, kereskedelem	Fogyasztó/vevő	Kormány
Helyes termelési, tenyésztési, gyártási gyakorlat (GMP, stb.)	Helyes gyártási, értékesítési gyakorlat (GCP, stb.)	Információszerzés, tájékoztatás	Élelmiszer-, takarmányjog
Növénytermesztés, takarmány-előállítás, állattenyésztés minőségbiztosítása	Élelmiszer feldolgozás, kereskedelem minőségbiztosítása	Tudatos termékválasztás	Tanácsadás, segítség az élelmiszerlánc szereplői számára
Megfelelő gyártástechnológia alkalmazása	Megfelelő gyártástechnológia alkalmazása	Helyes élelmiszer felhasználás, tárolás, kezelés	Vevők tájékoztatása
Szakmai háttér biztosítása	Szakmai háttér biztosítása	Élelmiszer megfelelő előkészítésének ismerete /"háztartás"/	Információgyűjtés, kutatás, oktatás (szakember-képzés biztosítása)
Élelmiszer-biztonság érdekében tett intézkedések, eljárások dokumentálása, jelölés	Élelmiszer-biztonság érdekében tett intézkedések, eljárások dokumentálása, jelölés	Fogyasztói (Civil) érdekképviselő	Élelmiszer-, takarmányjog, előírásainak betarttatása, hatóságok ellenőrző tevékenysége
<u>Országos méretű elkötelezettség</u>			
Európai Unióban, illetve globális szinten elkötelezettség az élelmiszer-biztonság megvalósítása iránt			

A nem biztonságos, az emberi és állati egészségre káros, veszélyes takarmány kivonása a piacról, mint **megelőző, egészségvédő lépés**, igen nagy jelentőséggel bír, részét képezi egyben az **állatok védelmének** is, illetve **gazdasági oldalról** és a fogyasztói bizalom megőrzése szempontjából tekintve is előnyös a piac nagyobb mértékű megzavarása nélküli, időben történő gyors intézkedés. Ez ugyanígy igaz a nem biztonságos élelmiszer esetében is.

Élelmiszer- és takarmánybotrányok

Ha napjainkban híreket hallgatunk, újságot olvasunk, kikerülhetetlen módon szembetalálkozunk olyan fogalmakkal, mint pl. élelmiszer-biztonság, fogyasztók egészségének védelme, élelmiszerek okozta megbetegedések.

Az utóbbi években jelentkező, a fogyasztók körében nagy nyugtalanságot, **félelmet kiváltó „élelmiszer-biztonsági” események** (pl. az Európai Unió több tagállamában is, vágómarhákban megállapított BSE; ragadós száj és körömfájás járvány az Egyesült Királyságban; vagy a Belgiumban ismertté vált dioxin botrány; vagy éppen a hazánkban a „klóramfenikolos kacska” esete; salmonella jelenléte tojásban, stb.) tovább növelték és egyben a figyelem középpontjába állították az élelmiszer-biztonságot, annak gyakorlati jelentőségét (ld. írott és elektronikus sajtó híradásai).

Élelmiszer okozta fertőzés vagy mérgezés szinte minden évben követel emberi életet Magyarországon.

Egy **családtag**, közeli **barát** élelmiszer okozta enyhe vagy súlyos megbetegedése, valamint emiatt bekövetkező **tragikus elvesztése** emberileg megrázó, a környezet számára megdöbbentő, és szakmailag elfogadhatatlan, hiszen a legtöbb esetben **ezek a mérgezések, fertőzések** a termék körültekintő, az alapvető higiéniai szakmai elvárásokat betartó módon való kezelése, illetve fogyasztói felhasználása esetén **megelőzhetőek**.

A Közösségben egymást követő élelmiszer- és takarmányválságok bizonyították, hogy az élelmiszerlánc bármely szakaszának nem kielégítő működése – az értelmetlen emberi elhalálozások mellett - **jelentős gazdasági következménnyel is jár**.

Az Európai Unióban az elmúlt 10 évben az egyik legnagyobb takarmánnyal kapcsolatos válság **Belgiumban** volt. Az **1999**-ben bekövetkező **dioxin krízis** során több száz állattartó vállalkozás ment tönkre, mintegy **250 millió EUR** értékben 96 348 tonna elsődleges terméket kellett megsemmisíteni (sertéshús: 45 000 tonna, baromfihús: 12 500 tonna, marhahús, tojás, egyéb élelmiszer: 38 848 tonna). A **teljes gazdasági kárt 437,5 millió EUR-ra becsülték**.

A Takarmány Bizottság 2007-ben az Európai Tanácsnak tett jelentése szerint néhány nagyobb visszahívás következtében, mintegy 5 millió vállalkozó esetében az elmúlt 5-10 év alatt körülbelül 3 milliárd EUR-s kiadás fordult elő 2005-ben, a kb. 129 milliárd EUR-s forgalmú élőállat-piacon (EU-25).

Káresemények esetén mi a megoldás?

A hazai és a közösségi jog a káreseménnyel járó felelősség kérdését jogilag szabályozza, rendezi. Gyakori tapasztalat, hogy a keletkezett kár, illetve hatósági intézkedések költsége már nem hajtható be a kárért felelős vállalkozón. Ezért a takarmány- és élelmiszer-előállítási lánc szintjein keletkező gazdasági károk rendezése gyakran közpénzekből történik.

A gazdasági károk a társadalom, az állam számára alacsony költségen lennének kezelhetők, ha a vállalkozót, akinek tevékenysége az élelmiszer és/vagy takarmányipari szektorban kárt okoz, pénzügyileg felelőssé tennék.

Ugyanakkor a valamennyi élelmiszer és/vagy takarmányipari vállalkozásra vonatkozó pénzügyi felelősség és pénzügyi garanciák általánosan kötelező rendszerének (pl. biztosítás) létrehozása nem biztos, hogy kivitelezhető és megfelelő módszer.

Élelmiszer eredetű botrányok kezelését és megelőzését szolgáló lépések

Csökkenő fogyasztói bizalom	„Lépések” (lehetőségek)
<ul style="list-style-type: none"> ❖ a kormányokkal ❖ a hatóságokkal ❖ az előállítókkal ❖ a forgalmazókkal ❖ a szakértőkkel <p>szemben</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ jogi szabályozás kiterjesztése ❖ hatósági ellenőrzések szigorítása ❖ vizsgálati módszerek kiterjesztése ❖ minőségügyi rendszerek elterjedése ❖ élelmiszer-biztonsági rendszerek, HACCP alkalmazása, kötelezővé tétele ❖ nyomon követés, eredetigazolás, bizonylatok ❖ képzés, tájékoztatás, együttműködés

VÁLASZ

Ezek a lépések külön-külön is jelentős költségekkel, kiadásokkal járnak.

A pénzügyi garanciáknak olyanoknak kell lenniük, hogy fedezetet nyújtsanak mindazon költségekre, amelyek tekintetében az élelmiszer- és/vagy takarmányipari vállalkozók anyagilag felelősségre vonhatók bármilyen takarmány, állat és ezekből készített élelmiszerek, növényi eredetű élelmiszerek piacról való kivonásának, kezelésének és/vagy megsemmisítésének közvetlen következményeként.

A hazai és a közösségi jog a fenti felelősség kérdését jogilag szabályozza, rendezi.

Ugyanakkor gyakori tapasztalat, hogy a keletkezett kár, illetve a hatósági intézkedések költsége már nem hajtható be a kárért felelős vállalkozón.

Mi az élelmiszerlánc-felügyeleti termékdíj?

Az *élelmiszerlánc-felügyeleti termékdíj*: az élelmiszerláncban, a termék (élő állat) belföldön előállított, (tenyésztett, tartott) vagy a Közösségen belüli beszerzéseként behozott, vagy importként behozott mennyisége vagy darabszáma alapján megállapított azon díj, amelyet a termék (és a hulladékká vált termék, illetve melléktermék) általi - állati, illetve emberi egészséget veszélyeztető, környezetet terhelő - károsító hatások megelőzésére, csökkentésére, valamint az élelmiszerlánc-felügyeleti hatósági ellenőrzések állami működtetésére a kincstár részére kell befizetni.

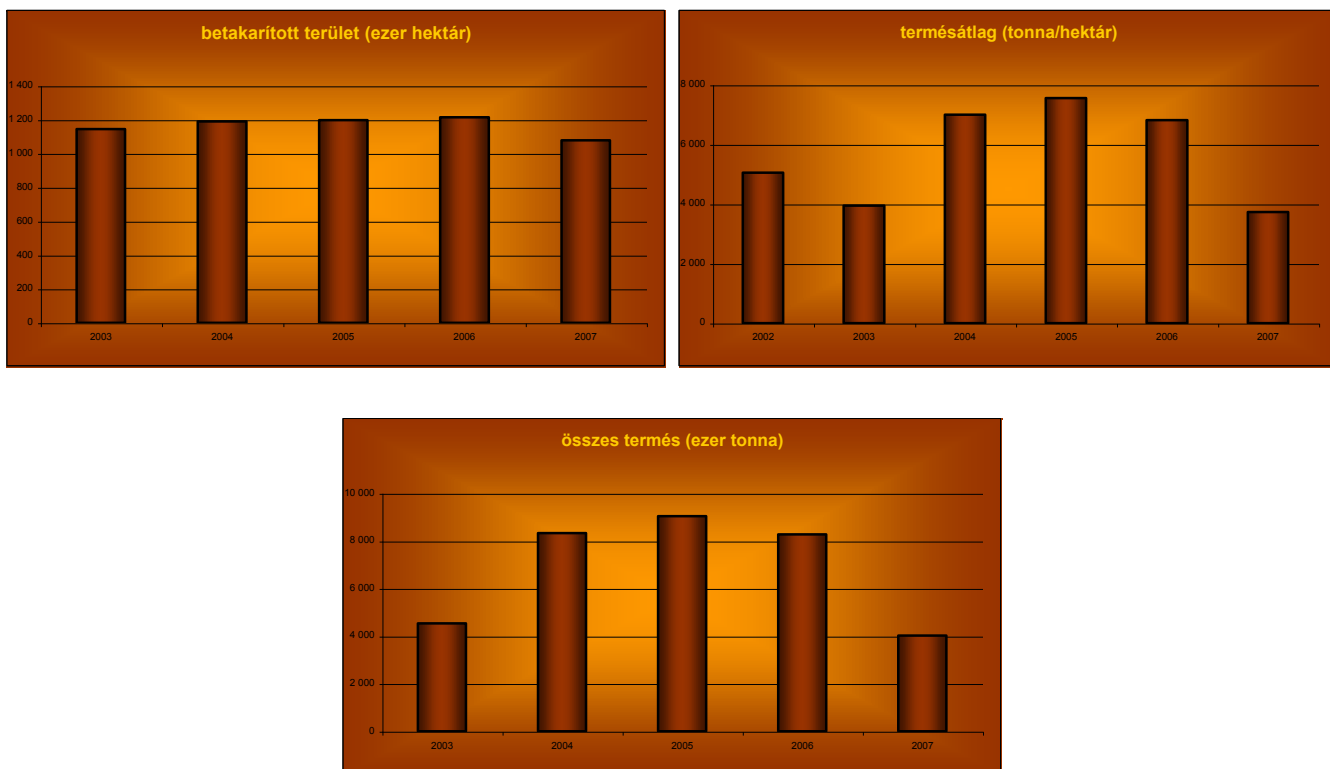
Termékdíj számításának módja

A termékdíj számításnak alapvetően két módja lehetséges, egyrészt természetes egység alapján (előállított termék mennyisége), másrészt a termékek értékesítési ára lehet a számítás alapja.

A növénytermesztés egyik sajátossága, hogy a termelés mennyiségének nagysága nagymértékben függ az adott év időjárási viszonyaitól. Abban az esetben, ha a termékdíj számítás alapjának az előállított termék mennyiségét vennék - a növénytermesztés sajátosságai miatt -, pontatlanabban lehet becsülni éves szinten a termékdíj várható volumenét.

Mivel a kukorica a szántóföldi növénytermesztésünk egyik jelentős növénye (szántóink 1/3-án termesztünk kukoricát), példaként nézzük meg, hogy az elmúlt években hogyan alakult-e növény piaci mutatói. Az alábbi diagrammokon Magyarországon termelt kukorica elmúlt 5 évi vetésterülete, termésátlaga és betakarított mennyisége látható. 2007 évi vetés területe 2006 évéhez viszonyítva 12 %-kal csökkent. Az összesen betakarított kukorica mennyisége azonban 51 %-kal csökkent az adott évben levő kedvezőtlen időjárási viszonyoknak köszönhetően.

Magyarországon termesztett kukorica betakarított területe, termésátlaga és összes termés mennyisége (2003-2007)

A kukorica felvásárlási ára 2007-ben jelentős mértékben (60-80 %-kal) nőtt 2006-hoz viszonyítva. A kisebb termésmennyiség és a felvásárlási ár növekedése együttesen - 2006 évhez képest - ugyan csökkentette a bruttó termelési értéket, azonban ennek mértéke mérséklődött.

A kukorica bruttó termelési értéke (millió Ft)

	2006	2007	Változás mértéke 2006-hoz viszonyítva (%)
Folyó áron	219 460	189 035	86
Összehasonlító áron¹	184 390	110 188	60

¹ : előző évi áron számolva

Miért jó, milyen hasznot hoz a termékdíj bevezetése és hatékony felhasználása ...

a takarmány- és élelmiszeripari vállalkozóknak?

- ❖ Jobban képzett szakemberek a hatóságnál, tanácsadás színvonalának emelése.
- ❖ Szemléletmód változás: objektív, átlátható módon, a jogsértéssel arányosan intézkedő, illetve szakmailag segítő hatóság.
- ❖ Javul a piaci verseny tisztasága.

Általános vád a hatóságokkal szemben a pénzsankció centrikus intézkedés, a megfelelő állami pénzügyi fedezet jó alap a függetlenség igazolására, és a szankcionáló hatóságból segítő hatósággá.

a társadalom számára?

- ❖ Jobban képzett szakemberek a hatóságnál, tanácsadás színvonalának emelése.
- ❖ Az élelmiszer-biztonság társadalmi érdek, „a kockázati tényezők” viselik az anyagi terhet.
- ❖ Javuló élelmiszer-biztonság.
- ❖ Javuló fogyasztói bizalom a magyar vállalkozók és termékek iránt.
- ❖ Javuló állampolgári bizalom a magyar hatóságok és a kormányzat iránt.
- ❖ Hatékony felügyeleti rendszer.

a kormányzat számára?

- ❖ Csökkenti a felügyeleti szerv fenntartására fordítandó állami kiadásokat.
- ❖ Takarmány-, illetve élelmiszerszennyezési események esetén védelem az anyagi és (állat-, illetve köz-) egészségügyi károktól.
- ❖ Javuló piaci verseny tisztaság, csökkenő fekete gazdaság, átláthatóbb termelési és forgalmazási gazdasági mutatók a vállalkozásoknál.
- ❖ Társhatóságok összehangoltabb működése, adatbázisok átjárhatósága..

Az élelmiszerlánc-felügyelet alapja: jól felkészült, megfelelő pénzügyi háttérrel rendelkező, független, szakmai alapon működő, a tisztességes piaci szereplők és az állampolgárok bizalmát élvező ellenőrző szervezet

A megfelelő szakmai felkészítésben, valamint tájékoztatásban, a hazai piac jogszerű védelmében és egyben a jogi előírások betartásának számonkérésében igen jelentős feladat hárul az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóságra, annak szakembereire.

Szintén fontos szempont az **élelmiszerlánc felügyeletét ellátó hatósági szakemberek képzése**, amelyet a közösségi jogszabályok (ld. 854/2004/EK és 882/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletek) is előírnak.

Az élelmiszerlánc-felügyelet speciális szakmai ismereteket igényel, alapja a **multidisziplináris szemlélet**.

Figyelembe kell venni, hogy a takarmány-, illetve az élelmiszer-előállítás során keletkező, minőségi, az állat, illetve az élelmiszert fogyasztó ember szempontjából **biztonságos végtermék több szakma tudásának produktuma**. A hatósági ellenőrzés alkalmával, lényeges a több szakterületet felölelő szemlélet ismerete és annak gyakorlati alkalmazása.

Ennek a több szakterületet alapul vevő szemléletnek, szükség szerint tartalmaznia kell az adott veszély(elemzés) jellegétől függően, a mezőgazdasági, agrármérnöki, állatorvosi, állattenyésztési, kémiai, gépészeti, minőségirányítási és akár élelmiszer-higiéniái, stb. szakértelmet.

Egy megfelelő informatikai és egyéb az ellenőrzéshez szükséges eszközrendszerrel, valamint jogosítványokkal rendelkező, rendszeresen továbbképzett és szakmailag jól felkészített, független, nem bírságorientált, de indokolt esetben hatékony szankciót alkalmazó és gyorsan, szakszerűen intézkedő szakember állomány erősíti az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság – piaci szereplők, média és fogyasztók általi – pozitív irányú megítélését, a társadalom bizalmát az élelmiszerlánc-ellenőrzési rendszer és annak hatékonysága, illetve pártatlansága és átláthatósága iránt.

Az informatikai rendszerek fejlesztése révén, az adatok átjárhatóbbak lesznek a társhatóságok között (pl. VPOP, Élelmiszerlánc-felügyeleti szerv, APEH, Önkormányzatok, stb.), gyorsabb és hatékonyabb intézkedést, kapcsolatfelvételt tesz lehetővé.